

Кајашник

ИЗДАЊЕ
ШУМАДИЈСКЕ
ЕПАРХИЈЕ

1998

3

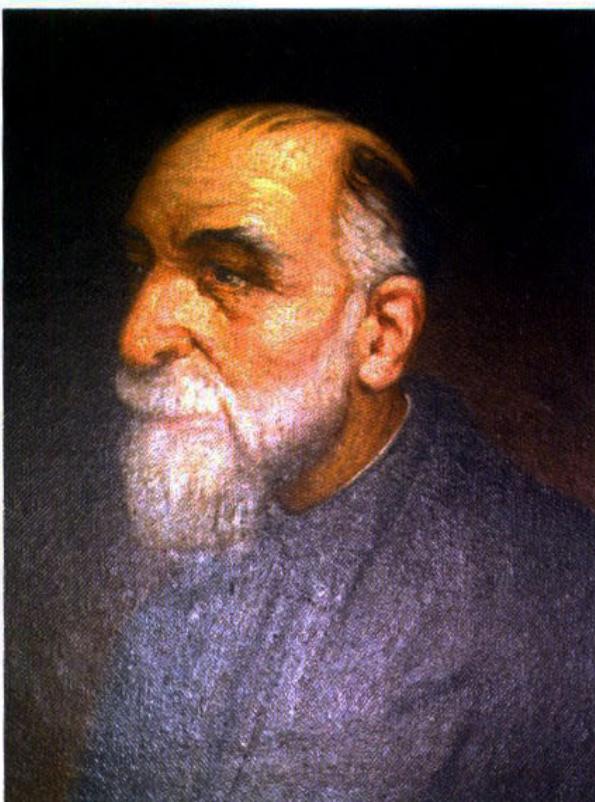
Календик

БРОЈ 3
ЗА 1998. ГОДИНУ

ДОНОСИ:

Сава, епископ шумадијски
ПЕДЕСЕТОГОДИШЊИЦА УПОКОЈЕЊА
АРХИМАНДРИТА
ДР ФИЛАРЕТА ГРАНИЋА

Стр. 6

Портрет архимандрита Филарета (Гранића), рад протосинђела Никодима (Бркића), налази се у згради Богословског факултета Српске цркве у Београду

Предраг Пузовић
ГРАДЊА ИКОНОСТАСА ЦРКВЕ
СВ. ПЕТРА И ПАВЛА У ЈАГОДИНИ   Стр. 8

Драгиња Симић-Лазар
БЕЛЕШКА О ИСИХАЗМУ И СЛИКАРСТВУ
У СРБИЈИ КАСНОГ СРЕДЊЕГ ВЕКА   Стр. 9

ФОТОГРАФИЈЕ

На насловној страни: Неверни Тома, минијатура у филигранском оквиру, детаљ са десног крила Диптиха, венецијански рад, око 1300. године, налази се у манастиру Хиландару

На претпоследњој страни: Горња фотографија – црква Покрова Пресвете Богородице у Избеници; Доња фотографија – манастир Саринац, црква посвећена Вазнесењу Господњем

На последњој страни: икона Светог Пантелејмона, манастир Хиландар, почетак XIV века

Васко Попа

СВЕТИ САВА

Око његове главе лете пчеле
И граде му живи златокруг

У риђој му бради
Засутој липовим цветом
Громови са муњама играју жмурке

О врату му вериге висе
И трзају се у гвозденом сну

На рамену петао му пламти
У руци штап премудри пева
Песму укрштених путева

Лево од њега тече време
Десно од њега тече време

Он корача по сувом
У пратњи својих вукова

ДА ЛИ СМО ВЕЋ У АПОКАЛИПТИЧКОЈ ЕРИ АНТИХРИСТА ?

„И учини све – мале и велике, богате и сиромашне, слободњаке и робове – да им даду жиг на десној руци њиховој или на челу њиховом.“

(Откр. 13:16)

Визија краја света и доласка „Злога“ записана је током неколико векова у разним јеврејским откровењима. Ова откровења су изазивала веома живо интересовање и имала свој одраз и код неких великих пророка, као што су Језекиљ, Захарија и Данило. Први хришћани су такође живели у сталном очекивању скорог краја овог материјалног света. „Сами добро знate да ћe dan Гospodњи доћi каo лопов у ноћи“. „Немојмо спавати..., него бдijmo“, саветује апостол Павле (1. Сол. 5:2,6), а апостол Петар, понављајући Павлову мисао, приказује нам у визији како ћe „небеса са хуком проћи, стихије се ужарене распasti, а земља и дјела што су на њој изгорјети“ (2. Птр. 3:10). Када ћe се све то десити? „Овај нараштај нећe проћи док се све ово не збудe“ (Мт. 24:34).

У хришћанском Откровењу или Апокалипсису, које је написао еванђелист Јован око 95. године, визија краја је изражена у символима и порукама пуним језивих детаља о „Звјери“, којој „Ајдаја“ даје своју силу и власт. За Звјери ћe поћи дивећи се све земље и поклонити се Ајдаји, која јој даје власт.

Како разумети и тумачити „апокалиптичке визије“? Пре свега треба имати на уму да су оне надвременске и надпросторне. Свака генерација, нарочито у преломним временима историје и века, покушавала је да их повеже са збивањима која су их узнемиравала и противмаче сазнањима доступним одређеном времену или генерацији. Нарочито је право-

славна Русија обилovala „апокалиптичким временима и личностима“ (Петар Велики, патријарх Никон, Стаљин и многи други пре њих). Међутим, историја је ишла својим током и до сада демантовала сва нагађања и претпоставке.

И у наше време је рашиrena литература о последњим временима и о доласку Антихриста. Интересантно је да се озбиљни теолози, можда поучени историјом, држе по страни и не изјашњавају „о дану и часу о коме нико не зна, (чак) ни анђели небески“ (Мт. 24:36). „Апокалиптичке мисли“ заокупљују већи број и световних научника, које на то наводе властити изуми и открића и њихова примена у практичном животу. (На литературу и мишљење разних секта се не желимо ни освратати, јер кипте неозбиљношћу).

Овде ћemo навести само неке изводе из излагања Кол Сандерсона, инжењера конструктора такозваних компјутерских микросхема. (Објављено у органу закарпатског православног друштва Св. Кирил и Методије, „Христијанска родина“, бр. 16 од 11. јула 1997. године, која излази у Ужгороду – Украјина).

„Имао сам прилику – пише Сандерсон – да учествујем као инжењер конструктор компјутерских микросхема у изради једног пројекта у граду Фениксу (Аризона), у Бостону и Хамфорду. Вршили смо експерименте. Уградили смо у мали мозак једне жене, која је била непокретна, неколико микросхема радио сигнала. После наше интервенције је почела да покреће руке и ноге и могла је

свесно да управља својим мишићима. После усавршавања микросхема успели смо да понашање ове жене ставимо под контролу.

Подвлачим да ја нисам лекар него инжењер. Мој задатак је био ставрање и усавршавање компјутеризованих микросхема, а не проучавање њиховог деловања на организам. Тиме су се бавили други. Пробе су вршene и на затвореницима. Микросхеме су постепено усавршene. Постале су веома сићушне тако да је једна плочица („чип“) могла да се смести у епидемичну иглу.

Испитивање ове плочице смо обављали у градовима Сакраменто и Лос Анђелес у Калифорнији, на великом броју животиња. Потрошени су милиони долара само за то да се одреди најподеснија тачка тела за уградњу микросхеме, сићушне направе, која је састављена од 250.000 елемената! Било је потребно решити проблем пуњења, односно напајања схеме, а у вези са тим пронаћи такво место на човечијем телу где се температура организма најбрже мења, што је било потребно ради најбољег функционисања схеме. Утврђено је да су само два таква места: чело и десна човекова рука.“

Даље ћu парапразирати научникove мисли. Над пројектом је радио много научника. Често нису знали ко се којим делом послова бави, а већина се није ни упуштала у то какав ћe бити крајњи употребни циљ ове направе.

Током пројекта се дошло до закључка да је направа подесна да се угради у људски

организам, да на њој буду сви подаци о одговарајућој личности, (да замени досадашњу употребу личног идентификационог документа – личне карте), сви подаци из кредитних карата (као Дајнерс, Америкен експрес и сл.), сви здравствени подаци, као и сви други за које се процени да су од важности за уградњу. План је да се путем компјутеризоване микросхеме у догледној будућности региструју сви људи који живе на нашој планети. Већ сада је, наводно, у Флориди у организам многе деце у дечјим установама уграђена ова направа као знак њихове идентификације.

„Питао сам једног лекара из медицинског центра у Бостону шта би се десило ако би наведени микропроцесор, из било ког разлога, престао да функционише. Одговорио ми је да би у том случају организам одмах реаговао. Појавиле би се гнојне ране.“

Током ових истраживања

инжењер Кол Сандерсон је почeo да се бави проучавањем Библије. Он нови изум види као реализацију Јованове визије у Откровењу:

„И учини (апокалиптичка Звјер) мале и велике, богате и сиромашне, слободњаке и робове, да им даду жиг на десној руци њиховој и на челу њиховом“ (Откр. 13:16), или „И отиде први анђео и изли своју чашу (гнева) на земљу; и настадоше ране зле и љуте на људима који имају жиг Звјери и који се кланјају лицу њезином“ (Откр. 16:2).

„Ја сам убеђен да је Господ показао Јовану у визији сићушну плочицу, која се уграђује у људски организам. Исус је прекрасно знао и показао Јовану све технологије, које ће се овде на земљи разрађивати после неколико миленијума...“

Да ли је Антихрист на делу у припремању „Новог доба“ (New Age) апсолутне деперсонализације друштва, јединственог и строго контролисаног света, са

једном владом, једним парламентом, једном валутом, која ће бити само номинална, пошто ће из употребе бити избачено готовинско плаћање, јер ће све бити регистровано на „знаку“ уграђеном под кожу сваког појединца? А еванђелист Јован је у визији видео „да нико не може ни купити ни продати, осим ко има жиг, име звјери или број имена њезина“ (Откр. 13:17)!

У Шведској је до 1995. године било преко 7.000 одраслих особа са уграђеним „идентификационим компјутеризованим микропроцесором“. Метод је прихваћен и у Израелу.

Све подсећа на визије Откровења. Свети еванђелист Јован у својој 1. посланици опомиње: „Дјецо, последњи је час и као што чусте, Антихрист долази и појавили су се (већ) многи антихристи. Отуда знамо да је последњи час...“ (1.Јн. 2:18).

Јован Олбина

ЦРКВА И НАЦИЈА

Како полазном тачком при одређивању односа између Цркве и нације можемо се послужити симболом крста. Крст има своју хоризонталну и вертикалну димензију, а слично је и са вером и нацијом. Нација представља хоризонталу, а вера вертикалу.

Ако данас, однос између Цркве и нације изазва одређене неспоразуме, то не значи да је тако одувек било. Погледајмо какав је њихов међусобни однос био у појединим историјским фазама.

Римска империја у којој је Христос проповедао и основао Своју Цркву била је много-племенска и многонационална. Она је сеће видела као онога који надилази све те разлике. Једна власт, један закон, једна култура, иста хијерархија вредности, били су кохезиони елементи Римске империје. Она није познавала расизам, нити било какву подвојеност на основу националне припадности. Варварима су се називала, не она племена која су била друге националности, већ она која нису признавала римску власт, односно њене културне вредности, племена која су била ван тадашњег културног света. Сваки онај, који је прихватио римско поданство укључивао се, самим тим, у јединствени културни свет, престајао да буде варварин и постајао пуноправни припадник

„васељене“. Васељенски дух Римске империје ће бити основна додирна тачка у њеном сусрету са Црквом. Исти васељенски дух је наставило и даље развијало Византијско царство, али са једном битном и одлучујућом разликом. Римска империја је боготворила државу и закон и у њима видела основу универзализма, а у Византијском царству је хришћанство било носилац тога духа. Варвари су били нехришћани, а улазак у културни свет, у византијску породицу, дешавао се примањем хришћанства. Царство се осећало истински одговорним за ширење хришћанства међу незнебожачким Јерменима, Грузинима, Готима, па најзад и самим Словенима. Тиме се, коначно, крст употребљава. Примањем хришћанства, до тада варварски народи, добијају своју вертикалу, прихватајући хришћанску хијерархију вредности изражену Христовим речима: „Иштите најпре Царство Божије, а све остало ће вам се приједодати“. Овакав однос Цркве и нације се углавном одржао кроз цео средњи век. То је био однос у коме је нација своје остварење и пуноћу доживљавала у Цркви.

Губитком држве, падом у вековно турско ропство, нација и Црква су се поистоветиле. Црква је преузела и улогу државе, онолико колико је то освајач допуштао и постала носилац

и националне свести и наде за ослобођење, не престајући, при том, да испуњава и своју основну функцију, да буде носилац хришћанских вредности. Иако је Црква у овом дугом и мрачном периоду, без могућности развоја и просвете, у непрестаној борби и опасности за живот, своју двоструку улогу успешно извршила, ипак се у овом периоду крије семе будућих неспоразума који ће све више избијати на видело у обновљеној држави, а који, ево, досежу и до данашњих дана. Основни узрок неспоразума, који повремено прелазе и у острашћеност са далекосежним последицама, лежи у неразумевању односа између нације и Цркве и то пре свега, у неразумевању црквеног виђења тог односа.

Нација је заједница људи који говоре истим језиком, имају заједничку културу и историју, који су пројекти свешћу о узајамној припадности и целовитости у односу на друге нације. Потреба да човек припада своме народу спада у ред основних људских потреба – потреба за припадношћу, за укорењеношћу. У томе је Црква увек видела позитивни лик нације. Она, дакле, може са свим својим особеностима, да уђе у Цркву и тиме добије своју вертикалу.

Са друге стране, Црква је заједница људи који су одговорили на позив Божији и тиме постали чланови новог народа Божијега, новог изабраног народа, новог Израиља у коме нема „Јеврејина и Јелина, роба и слободног, већ су сви

једно у Господу Исусу“. Критеријум припадања Цркви није и не може бити национална припадност, већ искључиво вера, односно одговор на позив Божији.

Нација без вере је исто што и човек без вере, остаје једнодимензионална и затворена у оквире овога света. Она, онда, нужно баготовори себи и себи приписује религиозне атрибуте – крв и језик постају једино важни. Из оваквог става, који нам је, на жалост, врло добро познат, се лако склизне у потпуну нетрпељивост према свима другим нацијама. То што је неко добар Рус, добар Румун, добар Србин не значи да је аутоматски добар православац, а уколико је искрени члан своје Цркве, онда је он и добар припадник свога народа. У периодима појачане опасности од национализма основни задатак Цркве је да се чврсто држи својих црквених критеријума и свога идентитета. А идентитет Црква не црпи из нације, нити пак, из било чега што припада „овоме свету“, већ из Царства Божијега. Она је икона и простор будућег Царства у свету и историји. Стојећи тако, чврсто на својим ногама она ће најбоље помоћи и својој нацији, јер ће тиме нација моћи да добије своју пуноћу и испуњење, да добије сазнање да није сама себи циљ, већ да јој је неопходна вертикална, коју само у Цркви може да нађе.

Ђакон Зоран Крстић

Манастир Никоље Рудничко након успона, варварских напада, обнова...

ПОВРАТАК НЕКАДАШЊЕГ ЗНАЧАЈА

Простор планине Рудник заузимао је значајно место у средњовековној српској држави. Захваљујући рударској производњи од краја XIII века започиње његов успон, који достиже врхунац у време деспотовине, у првој четвртини XV века. У том временском распону, на падинама Рудника подигнут је већи број цркава и манастира, од којих је данас сачувано само неколико: Никоље, Благовештење, Вольавча, Петковица, Враћевшица и Рамаћа.

Манастир Никоље налази се у живописном кланцу Никољског потока на источним падинама Рудника, у селу Шаторњи. Цркву посвећену Светом Николи, како сазнајемо из натписа који је уклесан на надвратнику од мермера изнад западних врата, подигао је 1425.

године Никола Дорђеновић, угледни властелин деспота Стефана Лазаревића. Осим овог помена, о ктитору немамо друге историјске податке. Из натписа сазнајемо да ктитор није доживео завршетак своје задужбине. Изгледа да ни он ни чланови његове породице нису сахрањени у манастиру, на шта су ктитори имали право, пошто у манастиру нису пронађени никакви средњовековни гробови нити надгробне плоче.

Историја

Прошлост манастира Никоље мало нам је позната. У турско време више пута је паљен и рушен. По бројним записима урезаним на северној фасади види се да је током XV и почетком XVI века у њему био развијен богат монашки живот.

Не зна се када је први пут страдао, али је то свакако пре почетка XVII века, када долази до велике обнове манастира. Том приликом црква је у горњим деловима президана, а кров и кровни покривачи замењени. На западној страни подигнута је велика правоугаона припрата, а унутрашњост је живописна.

Током XVIII и XIX века манастир је био важан верски политички и културни центар рудничког краја, тако да се често налазио на удару Турака. Јоаким Вујић пише да је манастир неколико пута паљен и пљачкан, али да Турци нису успели да растерају монахе и да га поруше. У време Првог српског устанка изведени су обимни грађевински радови на манастирском комплексу. Црква је препокривена дрвеном шин-

Манастир Николе Рудничко

дром, а на југозападној страни подигнут је конак. Највећи архитектонски захват изведен је 1817. године, када је на западној страни цркве саграђена монументална, двоспратна, кула звонара која доминира манастирским комплексом. Унутрашњост цркве обновљена је 1850. године за владе кнеза Александра Карађорђевића, како стоји на натпису изнад западних врата у унутрашњости храма.

У другој половини XIX века манастир је запустео и већ га Милан Милићевић у свом делу бележи као парохијску цркву. Феликс Каниц истиче тешку приступачност цркви, тако да га не чуде речи свештеника који се жалио због ретких посета. Он истовремено истиче да је место живописно и да би ово светилиште „наткривено величанственом старом липом“ било „врло захвалан сликарски мотив“.

Николе је последњи пут обновљено 1988. године, а монашки живот враћен у манастир 1990. године. Сестринство манастира, који броји пет монахиња, на челу са игуманијом Јевдокијом, уложило

је много труда и напора у обнову манастирског комплекса, тако да Николе постепено враћа некадашњи углед и значај.

Архитектура

У архитектонском погледу црква манастира Николе је једобродна грађевина правоугаоне основе, засведена полуобличастим сводом и малом, споља осмостраном куполом. Зидана је од ломљеног, притесаног камена пешчара, и жућкасте сиге. Када је у време Првог српског устанка црква малтерисана и кречена, око прозора и на тамбуру кубета исликаны су црквени орнаменти геометријског карактера. Кров је двосливан и покривен је дрвеном шиндром. Портали у припрати и наосу су декоративно обрађени са веома прецизном резаном профилацијом. У лунети портала изнад улаза у наос налази се ктиторски натпис о ктитору и времену подизања манастира. Двоспратни звоник на западној страни, који доминира манастирским комплексом има квадратну

основу и покривен је четворо-сливним кровом.

Живопис

Од првобитног живописа цркве манастира Николе очувани су само фрагменти у првој зони олтарске апсиде, и то делови архијереја из Службе агнецу од непознатог сликарa. На основу прецизног цртежа, свежег колорита и сигурне моделације фигура, види се да је аутор био један од бОльих уметника свога доба.

Други слој живописа налази се на зидовима припрате и потиче из првих деценија XVII века. У најнижој зони насликаны су геометријски и флорални елементи, врежице са цвећем у кружним спиралама и рецкастим правоугаоницима. У зони изнад су фигуре светитеља (испод осликаних лучних аркада), затим медаљони са попрсијима мученика, светитеља и пророка, а у највишим зонама композиције које илуструју живот Светог Николе, патрона (заштитника) храма. На западном зиду, лево од улазних врата, насликан је Сусрет Марије и Зосима и Свети Јефрем у оделу схимника. Десно од врата су Свети Антоније и Свети Пахомије са Гаврилом. Изнад врата су три светитеља са грчким натписима, док је ред светитеља на северном зиду претрпео велика оштећења. У продужетку на источном зиду сачувана је Богородица са младим Христом и анђелом лево од ње. Ред медаљона са попрсијима мученице и цветним орнаментима вешто одражава декоративну традицију XV века. Житије Светог Николе, само је делимично сачувано. На западном зиду, с лева на десно, налази се фрагмент композиције Даривање убогог, Јављање цару Константину у сну, Три војводе у тамници и Избављање тројице од ћелата. На северном зиду, изнад глава Светог Трифуна и Светог Прокопија, мало ниже спуштена, сачувана је само сцена Успења Светог Николе. Сликарство богато колоритом цртачки је веома солидно

изведено. Сликари фресака инсистирају на обради детаља, одеће, драперије и позадине, у чему показују велику умешност. Нису оставили податке о себи, али по стилским одликама везују се за сликарство раног XVII века настало на простору данашње Македоније.

Трећи слој живописа налази се у олтару и наосу и дело је пожаревачког сликара Живка Павловића и његовог помоћника Илије Стојићевића. Живопис је рађен у темпера-техници преко остатаца првобитних фресака. На западном зиду насликаны су, у доњој зони, кнез Лазар, цар Урош и цар Константин и царица Јелена. Изнад њих је Успење Богородице, а изнад овог у лунети портала Покров Богородице.

На своду травеја налази се Рођење Јована Претече, Јован Претеча и Усековање Јованово. Насеверном зиду су: у лунети певнице Христос и Самарјанка, испод тога Духови, а у доњој зони Свети Прокопије. У висини Духова су Свети Козма и Дамјан, а испод њих у доњој зони Свети Пателејмон. На јужном зиду у лунети певнице налази се Исцрљање слепог, испод Преображење и Свети Киријак и Јулита, а у доњој зони Свети Димитрије. На источном зиду у горњој зони су Свети Кирил и Визија Петра Александријског, а испод Свети Николај, Арија у паклу, два непозната светитеља и Свети Атанасије и Свети Јован Продром. Испод два светитеља је ктиторски запис: „Сеи сликар молер закупише фамилија Шевићи за свој вјечни спомен 1850“.

На своду травеја насликано је осам апостола, а у средини Христос Пантократор у кругу. У калоти куполе је Бог Свједржитељ, у тамбуру пророци, а на пандатифима јеванђелисти. Аутор фресака био је последњи од цинцарских мајстора који су радили у духу левантског барока. Сликарство трећег слоја нема великих домета и има више документарну него уметничку вредност.

Борисав Челиковић

Из Летописа цркве Покрова Пресвете Богородице у Избеници

ДРАГОЦЕНОСТ ПОБОЖНИХ ИЗБЕНИЧАНА

Први човек који је покренуо иницијативу за подизање храма у Избеници био је Драгољуб Павловић, столар из Избенице. Председник општине избеничке Радисав Пантић, кмет Владан Марковић, деловоћај Дамјан Јовановић и тадашњи учитељ Михајло Лазаревић, прихватили су идеју и сви су скупа врло активно радили на томе да се ова идеја спроведе у дело.

Године 1936, столар Драгољуб Павловић, први човек у изградњи цркве, купује 0,80 хектара плаца од Трифуна Тачића, на месту званом „Раскрсница“, и исти покљања за изградњу храма.

Пошто је изабран грађевински одбор, приступило се најпре прављењу цигле на црквеном плацу, а онда и њеном печенју. Освећење темеља будућег храма извршено је на Благовести 1938. године.

Главни предузимач за извођење радова био је мајстор Стаменко Стефановић из Клисуре. Народ је, својим добровољним радом, такође помагао изградњу храма. Радови су извођени у етапама – у зависности од количине средстава која су сакупљана у широј околини.

Године 1941, отпочео је рат па се то одразило и на градњу храма у Избеници. Ипак радови су настављени и у 1942. години, и тада се већ улазило у завршну фазу.

Драгољуб Павловић, столар из Избенице, који је поклонио плац за изградњу цркве, учинио је још једно добро дело: израдио је иконостас за цркву и лично га поставио.

Свете сасуде, одежде, богослужбене књиге, као и све остало што је неопходно храму, прилагали су парохијани, а њихова имена исписана су на даровима.

Када је све било готово заказано је освећење храма за празник Покрова Пресвете Богородице, 14. октобра 1943. године.

Освећење храма Покрова Пресвете Богородице у Избеници извршио је, у име патријарха српског Гаврила, викарни епископ Арсеније. Сам дан освећења осванио је сунчан и топао. Народ је испунио сав простор око храма.

Око 3.000 душа је у највећој тишини и побожности пратило чин освећења, Литургију, а посебно Владичину проповед, јер је тема била актуелна.

Владика је као верни тумач Светог писма указао да је Православна црква увек била у прошлости одана своме народу, као што је и сада а тако ће и у будућа времена бити... уносиће мир и добру вољу међу људе попут Св. Саве који је мирио завађену брађу...

За епископа Арсенија се тада причало да је, обзиром на ратне прилике, испољио велику храброст што је дошао у Избеницу на освећење храма. У тим тешким ратним данима, када је земља била под окупацијом, а српски народ подељен и међусобно завађен, бројне опасности су вребале великолестојнике Српске цркве.

Храм Покрова Пресвете Богородице у Избеници био је храм верника Избенице и Суваје, све док недавно није подигнут и храм Вазнесења Господњег у Суваји, који својом лепотом спада у ред најлепших храмова у Шумадијској епархији.

Избеница је село врло побожних житеља које броји око 150 дома.

О првој насеобини Избеничана нема података, али се узима да се први трагови јављају у 17. веку.

Године 1985, у недељу 25. августа, Његово Преосвештенство епископ шумадијски Г. Др Сава је служио Литургију у Избеници и осветио нови иконостас.

Друга званична посета епископа Саве храму Покрова Пресвете Богородице у Избеници била је 28. марта 1994. године, када је служена Литургија и обављена исповест свештенства темнићког намесништва.

Храм Покрова Пресвете Богородице у Избеници је врло срећен са уредном портом, лепом оградом и новоподигнутим гориоником.

Свештеници који су службовали при храму Покрова Пресвете Богородице у Избеници су: Александар Јанчић; Драгослав Јаковљевић; Милоје Митровић; Михајло Дашић; Славољуб Пантић; Петар Пантић и садашњи Братислав Петровић.

СВЕШТЕНОМОНАХ ЧИЈА ЈЕ СХИМА БИЛА ДОИСТА АНЂЕЛСКА

После Другог светског рата у згради Српске патријаршије у Београду живело је неколико свештеномонаха који су имали статус придворених монаха. То су били: архимандрит др Филарет (Гранић), редовни професор Богословског факултета и редовни члан Српске академије наука; протосинђел Хризостом (Војиновић), потоњи епископ браничевски; синђели: Висарион (Костић), потоњи епископ банатски; Симеон (Злковић), потоњи епископ горњокарловачки; Данило (Цветков), потоњи парох бечки и секретар Св. арх. синода; протосинђел Никодим (Бркић), редовни професор Академије ликовних уметности и архијакон Прохор (Јакшић), чиновник Св. арх. синода. Њихов украс био је учени и скромни монах Филарет.

У то време, у патријаршком придворном храму Преподобног Симеона Мироточивог одржавали су се редовна посведневна богослужења и недельне и празничне лигурије, а најчешће су богослужили архимандрит Филарет иprotoјереј Хранислав М. Ђорић, потоњи патријарх српски.

Нико од нас, у почетку, није ни слутио да се у о. Филарету, том скромном монаху, крије научник светског гласа и узор монаха.

Архимандрит Филарет, у свету др Бранко Гранић, рођен је 13. септембра 1883. године у Кикинди. Отац му је био познати адвокат и јавни радник др Ранко Гранић. Бранко је рано остао без мајке и целог живота био је тужан и сетан. Основну школу је завршио у Кикинди, а Српску православну велику гимназију у Новом Саду. Јован Гргић, његов разредни старешина, истицао га је као првог међу одличним ученицима.

После завршене гимназије уписује се на Филозофски

факултет у Бечу, а завршава га у Минхену 1909. године с оценом MAGNA CUM LAUDE. После извесног времена, др Бранко Гранић враћа се и прима монашки чин на Видовдан, 1912. године, у манастиру Хопову. Замонашио га је архимандрит др Августин (Бешњаковић), настојаља Манастира. Након примања монашког чина о. Филарет постављен је за секретара Управног одбора српских православних манастира Карловачке митрополије. У исто време уписује се у Стару карловачку богословију, коју је завршио 1918. године. Касније, о. Филарет постаје конзисторијални бележник Архиђијецезе сремско-карловачке. На овом положају остаје до 1922. године, када постаје доцент новооснованог Филозофског факултета. Захваљујући њему, др Тихомиру Остојићу, др Радославу Грујићу, др Мити Костићу, др Правошу Сланкаменцу и другима, Филозофски факултет у Скопљу постаје сјајна научна установа, а **Гласник скопског научног друштва** непревазиђен историјски часопис у нашој науци.

Од 1930. године па до своје смрти, архимандрит др Филарет предавао је Патрологију на Богословском факултету у Београду, а Византологију на Филозофском факултету. Касније је, по потреби на Богословском факултету предавао и Црквено право, Упоредно богословље и Историју цркве – хришћанске и српске.

Као научник, био је сарадник многих наших часописа, а у иностранству стални сарадник **Byzantinischer Zeitschrift-a**. Учествовао је на византолошким конгресима између два рата.

„Као професор и византологије и патрологије дао је врло много научних прилога. Нарочито се бавио проучавањем институције монаштва, и ту је дао неколико врло дубоких

прилога. Намеравао је да све те расправе скupи у једну збирку. Његови радови одликују се концизношћу и прецизношћу у изради и одличним познавањем извора и литературе. Утолико су његови радови дубљи, што је поч. о. Филарет био одличан зналац класичне филологије. Из његових радова се види да је био и врло добар познавалац црквеног права и да је при изради једнога питања залазио и у ширину и у дубину проблема“ – каже синђел Данило, који се синовски старао о о. Филарету.

Архимандрит Филарет био је монах у правом смислу речи. Владичанство није желео и то му нико и није помињао. Као монах био је сабрат манастира Беочина, где му се налазила и драгоценна библиотека. У манастиру Беочину проводио је универзитетске распусте и ту је извршавао манастирска послушаша.

Умро је 3. фебруара 1948. године у једног београдској болници на рукама студената теологије. Опело је на Новом гробљу у Београду, у присуству митрополита скопског Јосифа, епископа нишког Јована и његових бивших студената, викарних епископа – моравичког Хризостома и топличког Висариона, извршио епископ злетовско-струмички Викентије, потоњи патријарх српски. Са покојним о. Фијаретом опростили су се епископ Викентије, protoјереј-ставрофор др Лазар Мирковић, др Владимир Ђетковић, др Георгије Острогорски, др Душан Поповић, свештеник Василије Перовић и Милорад Ердељан, студент теологије.

Нека Господ, оцу Филарету који му је истински служио као свештеномонах, подари оно „што око није видело, нити ухочу, и у срце не дође“.

Сава, епископ шумадијски

Цртице из XIX века

О НАМЕРИ КНЕЗА МИЛОША ДА У КАРГУЈЕВЦУ ПОДИГНЕ ЈОШ ЈЕДНУ ЦРКВУ

Мада монографска и синтетичка дела о Србији кнеза Милоша посвећују доста простора такозваном црквеном питању, тек је у текстовима Радослава Марковића: „Задужбине кнеза

Србији подигнуто и обновљено, рачунајући и владасћеве задужбине, 239 цркава и манастира. Међу њима, 52 су посвећене Светом Николи, Кнежевој крсној слави.

редних извора тврди: „... после пада 1839. године, кнез Милош је намеравао да у Крагујевцу подигне једну велику цркву као своју главну задужбину и као гробницу своју и своје породице.

Саборна црква Успења Пресвете Богородице у Крагујевцу подигнута 1884. снимак из 1915. године

Милоша“ (Просветни гласник, бр. 3–5, 1942. год) и Душана Кашића: „Рад кнеза Милоша на подизању и обнови цркава и манастира“ (Гласник СПЦ, бр. 10, 1960. год.) дато доволно прецизних појединости о кнезевом старању за обнову и подизање цркава и манастира. Главни извор за ове радове, поред архивске грађе, јесте књига Јоакима Вујића: „Путештвије по Сегбии“, коју је Српска књижевна задруга, у осавремењеном језичком изразу, објавила у два тома 1901. и 1902. године.

И Марковић и Кашић су дошли до податка, да је током прве Милошеве владавине, у

На територији данашње Шумадијске епархије, кнез Милош је директно учествовао у подизању или обнови цркава – у Даросави (1832), Бељини (1831), Сибница (1821), Паланци (1828), Селевцу (1827), Грошници (1836), Јарушицама (1825), Рачи (1827), у Крагујевцу (1818), у Јагодини (1818), Варварину (1824), и манастира Драче и манастира Каленића (1823).

За рад: „Задужбине кнеза Милоша“ Радослав Макровић, који је иначе објавио зборник докумената о делатности Кнезеве канцеларије за Крагујевачку нахију, користио је преписку кнеза Милоша и кнегиње Љубице и на основу тих непос-

Како се види из преписке између кнеза Милоша и кнегиње Љубице, кнегиња Љубица је нарочито то желела. Она је чак била погодила и печење цигала и то '300.000 комада по 3 талира хиљаду' и по њеној замисли имала је да се сагради 'у врху нашега вођњака', западно од кнезевих конака. Међутим, пад кнеза Михаила 1842. године, који је за ту ствар слабо марио, а потом брза смрт кнегиње Љубице у изгнанству, ту су сасвим омели.“

Овај наум Милош и Михаило нису успели остварити ни током своје друге владавине, од 1858. до 1868. године.

Н. Јованчевић

ГРАДЊА ИКОНОСТАСА ЦРКВЕ СВЕТИХ ПЕТРА И ПАВЛА У ЈАГОДИНИ

Црква Св. Петра и Павла у Јагодини је саграђена 1899. године. У Архиву Србије сачувано је нешто докумената који се односе на градњу иконостаса поменуте цркве. План за иконостас израдио је Душан Живановић, архитекта.¹ Према сачуваним условима за израду живописа и столарско-дворезбарских радова требало је да иконе буду израђене „на фином и трајном платну прилепљеном на даскама од липовог дрвета на основи позлаћеној са фином масном бојом а у духу чисто православне цркве“.

Према плану у првом реду с десне стране ће бити икона Исуса Христа, до ње св. Јована Претече, с леве Мати Божија са Младенцем и Св. Петра и Павла (храмовна слава). На царским дверима Благовести, на јужним дверима Св. архијакон Стефан, изнад у полуокругу крунисање Св. Стевана Првовенчаног. На северним Св. Архангел Михаил, изнад у полуокругу Дечански добија вид. Над царским дверима у окружини Тајна вечера.

У другом реду на средини изнад царских двери: Ваксрење, с леве стране Крштење и Рођење, а с десне стране Вазнесење и Сошествије Св. Духа. У трећем реду на средини: Св. Голгота на крсту, с десне стране Јован Богослов, а с леве Мати Божија.

У олтару на своду је планирано да се масном бојом изради Св. Тројица. С десне и леве стране иконостаса на зиду до певница: Св. Никола и Св. Ђорђе, такође масном бојом. На троновима: архијерејском – Св. Сава, владарском – Св. Стеван Првовенчани, на десној певници цар Давид а на левој Св. Јован Дамаскин.

Планиране су три целивајуће иконе да се израде на плеху: Спаситељева, Матере Божије и храмовска Св. апостола Петра и Павла. Изнад западних врата споља такође икона Св. Петра и Павла.

Столарски радови као: иконостас, архијерејски и владарски тронови, певнице, амвон, 13 столова и три налоња треба да се израде од сувог чамовог и храстовог дрвета „тако, да на основи чамовине буде архитектура обложена растовином у дебљини по плану означеног у пресеку и основи а тако исто и сав дворезачки рад да буде израђен с лица у растовини а изнутра у липовини, и да буде позлаћен најбољим 'Екатеринском златом' како је у плану означено“.

Излицитирана сума за живопис и столарско-дворезачке радове треба да се исплати у три рате, пошто одређена комисија утврди да је оно што је предвиђено планом урађено. Када ће комисија прегледати одређени део завршеног посла, одредиће Духовни суд на захтев стараоца и предузимача. Коначни преглед одредиће Духовни суд са надлежним министром, када цео посао буде завршен.

Иконостас је према плану требало да буде готов до 1. јула 1898. године.

Са планом и условима за израду иконостаса и живописа цркве Св. Петра и Павла упознати су заинтересовани живописци и столари. Живописци су прихватили све прописане услове, што су потврдили и својим потписима, осим што су предложили да се иконе-живопис не лепи на липовим даскама већ да се добро затегне и прикује на чамове даске. Тражили су да се рокови продуже: први и други ред икона да буде готов до јула 1898, а остали живописачки рад до 1. априла 1899. године. Столари нису имали примедбе.²

Јавна усмена лицитација за израду иконостаса одржана је 6. марта 1897. године. У лицитацији за живопис учествовало је осам живописаца.³ Посао је уступљен Живку Југовићу, који је понудио најнижу цену од

10.000 динара.⁴ За столарско-дворезбарски и позлатарски посао пријавило се шест столара.⁵ Најнижу цену од 16.930 динара понудио је Светозар М. Влајковић, на коме је лиценција и остала.

Београдски духовни суд је 7. марта 1897. године послао министру просвете и црквених послова Андри Николићу⁶ план, предрачун, услове и протокол лицитације на одобрење. Суд је мишљења „да се овај посао уступи поменутим предузимачима као најнижим лицитантима, а и стога што су они признати, као вештаци у своме послу, а нарочито г. Влајковић кога је и држава као уметника столарског потпомогла и што је жеља црквене власти и стараоца црквених и надзорног архитекте да се овај иконостас уметнички изради као јединствен до сад у Србији“. У исто време суд моли министра просвете и црквених послова да одобри да се излицитирана сума за живопис од 10.000 динара и за столарске и остале радове 16.930 динара може из касе јагодинске цркве утрошити.⁷

Начином како је одржана лицитација није био задовољан Пера А. Јовановић, власник столарске радње. Своје нездовољство изразио је у писму министру просвете и црквених послова 8. марта 1897. године. Наиме, њему није дозвољено да учествује у лицитацији зато што није столарски мајстор, већ је место њега учествовао Веља Миљковић, столар, који није у лицитацији учествовао до краја, што је код њега створило сумњу у његове везе са добитником лицитације. Изневши низ примедби тражио је да се лицитација као неуредна поништи и да министар нареди другу, или да се њему уступи столарски посао, који би, каже, за њега урадио познати столар Андра Банковић за 15.000 динара, дакле за 1930 динара јефтиније од најниже цене.⁸

Београдски духовни суд је такође 8. марта доставио министру просвете и црквених послова изјаву Пере А. Јовановића оповргнувши све његове наводе као нетачне. Суд је мишљења да жалиочев захтев за поновном лицитацијом треба одбити и „израду предати поменутом г. Светозару као признатом вештаку и најнижем лицитанту“.⁹

Позивање Пере Јовановића да би за њега столарски и позлатарски посао израдио Андра Банковић, столар, показало се нетачним. То се види из писма Андреја Банковића од 10. марта 1897. године упућеног министру просвете и црквених послова где каже: „Пошто са г. Јовановићем о овом послу нисам учинио никакву погодбу нити споразум, изјављујем да изјава Јовановића у горњем смислу што се мог удела тиче не одговара истини“.¹⁰

Митрополит Михаило, видећи да се на министра Николића врши притисак да не одобри лицитацију, која је и иначе одржана са закашњењем, писао му је 11. марта и молио га да одобри „правилно закључену погодбу“.¹¹

Андра Николић је у писму од 12. марта 1897. године Духовном суду Епархије београдске одбио захтев Пере Јовановића и одобрио лици-

тацију одржану 6. марта, као и издатак од 26.930 динара из касе цркве Јагодинске за исплату живописа и столарских послова када све буде готово. Тражио је од суда да са вештацима склопи уговор и према прописаним условима да га код надлежне власти потврди.¹² Духовни суд Епархије београдске је поступио по наређењу министра просвете и црквених послова. Тако је израда живописа цркве Св. Петра и Павла у Јагодини уступљена Живку Југовићу, живописцу.

Предраг Пузовић

Напомене:

1. Душан Живановић, архитекта, рођен је у Сенти 1853. Студирао је на Академији за пластичне уметности у Бечу где је код професора Ханзена радио на пројектима у неовизантијском стилу. Његова значајна дела су: црква у Јагодини, Трстенику, Бадњеву, Крушевцу итд. Умро је у Београду 1937. (Н. Несторовић, *Грађевине и архитектура у Београду прошлог столећа*, Београд 1937, 80; М.Р. Југовић, *Инцинири у окружју крушеваком 1834-1924*, Београд, ПИНУС Записи 3/1996, 90)
2. Архив Србије МПс-Ц, 1903, Б-3266.
3. Стева Тодоровић остао је на суми од 14.000 дин, Ђока Миловановић 13.500, Ђорђе Костић 15.000, Ж. Југовић 10.000, Милисав Марковић 13.000, Димитрије Андрејевић 11.000 и Лазар Крчалић 12.000. (Архив Србије МПс-Ц, 1903, Б-3266).
4. Живко Југовић се родио 1855.

године у Чачку. Завршио је четири разреда гимназије у Београду, а два разреда реалке у Новом Саду. Један је од многих које је митрополит Михаило послао у Кијев, где је у пчепској лаври 1873-1874 учио православну иконографију. Године 1874, добио је државну стипендију за сликарску академију у Москви а 1876, одлази у Италију, где је провео четири године, а затим у Минхен. За наставника цртања у Крагујевцу постављен је 1883, доцније ће бити премештен у Прву београдску гимназију затим у реалку. Југовић је радио иконостасе у Малом Лесковцу, у цркви Ружици у Београду (уништен за време Првог светског рата), у Јагодини, Крушевцу и, са Стевом Тодоровићем, у Пакрацу. (Енциклопедија СХС, II, И-М, 201-202).

5. Светозар М. Влајковић 21.000, 20200, 19.200, 18.300, 17.400, 17.150, 16.990, 16.930; Андра Д. Банковић 22.000, 20.000, 19.000, 18.000, 17.800, 17.300; Јован Крика 20.500, 19.500, 18.200, 17.650, 17.200, 16.940; За Пере А. Јовановића у лицитацији је учествовао Веља Мильковић 20.450, 19.490, 19.190, 18.400, 18.140, 17.350, 17.000, 16.950; Лазар Христић 17.690; Петар Обрадовић 20.445, 19.400, 18.150, 17.695, 17.250;

6. Министар просвете и црквених послова од 1. V 1890. до 9. VIII 1892, од 17. XII 1896. до 11. X 1897, од 27. XI 1904. до 16. V 1905, од 17. IV 1906. до 11. II 1909. (АС МПс-У, 1887, Б-3244).

7. АС МПс-Ц, 1903, Б-3266, бр. 2067.

8. Исто

9. Исто, бр. 2096.

10. Исто, бр. 331.

11. Исто.

12. Исто, бр. 335.

БЕЛЕШКА О ИСИХАЗМУ И СЛИКАРСТВУ У СРБИЈИ КАСНОГ СРЕДЊЕГ ВЕКА

Велика улога Ресавске школе на очувању писмености средњевековног Балкана добро је позната и нашој најширој јавности. Знамо такође о историјској улози Раванице – почивалишта кнеза Лазара и Манасије – почивалишта деспота Стефана, као и других манастира моравског краја, на окупљању значајних личности у егзилу, придошлих из балканских држава. Међу њима су се налазили познати монаси, теологи, историчари, књижевници и сликари. Богата Србија Стефана Лазаревића, модерна и очувана захваљујући деспотовој дипломатској умешности, могла је да отвори широке могућности за подизање завидног броја религиозних споменика, владарских и властелинских. О сликарству

тих манастира, још увек у фази истраживања, није изречена завршна реч.

Те празнице су се приметно осетиле поводом утицаја исихазма на сликарство у целокупном византијском простору. Због тога што се протагонисти идеја Григорија Паламе нису интересовали за уметност, сматрало се да великих трагова у сликарству није ни било, иако, поставши државна идеологија од средине 14. века, исихазам није могао да остане стран уметности свога доба. Већ је од раније запажено у науци, да је нову догму пропратило увођење или развијање нових тема у сликарству, као Богородица – извор живота, или Христос – Божја мудрост. Уочен је развој иконографије јеванђељске

епизоде Преображења, иначе познате још од 6. века са олтарског мозаика Св. Катарине на Синају, која је обогаћена умноженим сунчевим зрацима, да би се више истакла светлост на Тавору.

Пре извесног времена бугарски научници су скренули пажњу на одјек ове идеологије на уметност у њиховој земљи, у пећинској цркви у Иванову и

**Свадба у Кани, Детаљ фреске манастира
Каленића 1407-1413. година**

капелама које је окружују, усред монашских тебаида размножених у том крају. Циклуси испосника илустровани у поменутим капелама потврђују везе нове идеологије са сликарством, док га са друге стране негирају новим експресионистичким ликовним приступом у главној цркви.

У Србији су још од Светога Саве одржаване најживље везе са Светом Гором и са Синајем и трагови тих близости осећају се у Студеници и Жичи. Са доласком кнеза Лазара на чело наше земље исихазам је постао, као што је познато, званична доктрина државе, а Србија после нестајања Бугарске, једини могући православни центар Балкана. У таквом контексту значајно је скренути пажњу на портрете кнеза Лазара са породицом у Раваници и деспота Стефана у Ресави, окружене монасима, пустињацима и стилитима. Било би упрошћено ако би се присуство монаха око владарских портрета објаснило само њиховим боравком у манастирима Србије. Монаси припадају владарској идеологији и као такви илуструју догму. Они су такође и можда пре свега, заступници владара пред Христом при њиховој молитви за спасење, са улогом посредника која према хришћанској уверењу припада и монасима. У овом случају монаси су у својој есхатолошкој мисији заменили уобичајени Деизис.

Иако се у нашој науци у последње време истражују властелински споменици, није обраћана

посебна пажња на одјек исихазма на иконографију. Међутим, међу монасима у фризу медаљона цркве у Рамаћи (у близини Рудника, сликане 1392/93), професор Сретен Петковић је недавно идентификовао једанаест биста пустињака, познатих из египатских

**Икона Свете Тројице,
рад монаха Андреја (Рубљова) с почетка XV века**

тебаида. Међу раритетима среће се Јован Колобос, пријатељ Пајсија који је такође представљен у једном од медаљона, док је од ученика Св. Антонија запажен Св. Пафнутиос и Павле Простодушни. У нартекску Јошанице (код Јагодине, сликане око 1400. или 1430–33), исти аутор је запазио фрагменте неколико сцена из монашког живота, међу којима је добро очувана Визија Еулогија, са анђелима који деле поклоне монасима. Занимљивост ове сцене је што се појављује као прототип теме, запажене касније највише у Русији. Исти аутор претпоставља да су монаси били прදстављени и у другим, данас озбиљно оштећеним нартексима моравских манастира.

Већина досадашњих истраживања показала је везе исихазма са иконографијом фресака, из чега се могло закључити да се паламизам није одразио на њихову естетику. До таквог закључка је дошла Елка Бакалова на основу бугарских споменика. Виктор Лазарев је са своје стране запазио да се спиритуалност Теофана Грка на новгородским фрескама може приписати и исихазму, што ће рећи младости коју је уметник провео у Цариграду у време контроверзних дискусија око ове теме. У свом националном заносу, велики руски византолог повезује богатство Теофанове палете са уметничком климом Новгорода, док притом занемарује улогу једног другог Цариграђанина, Мануела Евгеникоса, који је сликао у Грузији у сличном, скоро монохромном стилу. О проб-

лему Теофана и исихазма дискутовали су, са више афирмативности, и извесни други руски научници.

У време ових тумачења фреске Каленића су биле мало познате, а њихова необичност је највише повезивана с утицајима Италије, или је у другим случајевима сматрана као копија цариградске Хоре. Пре више од једне деценије аутор ових редова је објавио у Француској једну опширну студију у којој је, детаљном иконографском анализом веза Каленића са Хором (Кахрија Џамијом), указао на престоничко порекло српских фресака, у креативном, не у копијском смислу. Ова студија је из неоправданих разлога остала непримећена у нашој науци. Каснија иконографска истраживања истог аутора такође су упућивала на цариградско порекло каленићких фресака. Иако је већ одавно запажена фрапантна сличност између централне три фигуре Свадбе у Кани из Каленића са Тројицом Андреја Рубљова – ученика Теофана Грка, нису извођени закључци о заједничком, цариградском пореклу оба сликарства. Скоро идентичне представе фигура, начин на који су нагнуте њихове главе, фризуре као и магла која их обавија, убедљиво говоре о употреби истог модела. Тај модел није могао доћи из Русије у Србију нити обратно, јер почетком 15. века везе између две земље нису постојале.

Ако се упореди целокупно дело Рубљова са фрескама Каленића, уочава се иста нит спиритуализоване, трансцендентне слике. Примећује се такође да крајем 14. века почиње процес напуштања такозване ренесансне палеолога, са њеним пуним фигурама и стилизованим перспективом, које су доминирале сликарством прве половине 14. века. У борби против античке традиције, нова идеологија враћа византијску слику првобитним, спиритуалним хришћанским нормама, где се перспектива смањује или се појављује нови стилски печат, мекши и прозирнији, који је у Византији ипак морао црпети своју инспирацију у антици, убедљиво присутној на том тлу. Ти стилски проблеми се друкчије постављају у Италији, чија слика, пошавши од византијске традиције еволуира на други начин према Ренесанси. Одбацивање дубинског простора, тј. сликане архитектуре, које прогресивно обележава целокупни склоп касновизантијског сликарства, посебно је изражено у делу Теофана Грка и Мануела Евгеникоса, чије су слике убедљиво лишене перспективе. У истом духу слика Рубљов и на свој начин и каленићки мајстори, који се ипак разликују од Рубљова и његовог претходника Теофана. У руском простору сликане фигуре су у целини изведене у први план. У Каленићу је ситуација комплекснија. Са једне стране, посматрамо апостоле из Причешћа у олтару који лебде изван простора и времена; тако су сликаны и монаси у нартексу, а такође и Св. Симеон Немања у наосу, иза чијих прозирних набора назиримо неземаљске фигуре. На другој страни се уочавају јеванђељске епизоде Христових дела, чији су протагонисти (такође лишени материје) благо окружени сликаном архитектуром. Обле форме једног дела ових архитектонских представа наводиле су многе стручњаке да у поменутим елементима сагледају италијанску слику, на којој се почетком 15.

века те облине још увек не назиру. Слично је третиран и тзв. сфумато, који у Италији остаје подређен реалистичкој слици док у Каленићу и код Рубљова, та измаглица обавија нереална, трансцендентна бића.

Ако размишљамо о мистичности Теофана Грка и Рубљова, не занемарујући ни Мануела Евгеникоса у Грузији, и потом о лирици Каленића као носиоца мистике, и ако у та размишљања укључимо и нова решења каленићке слике архитектуре (чије аналогије можемо фрагментарно наћи у поменутим периферијским просторима византијске културе), намеће нам се питање о једном заједничком именитељу који је дошао из Цариграда и који се неизбежно морао налазити у директној вези са званичном идеологијом Григорија Паламе. Питање свакако заслужује већу пажњу од ове кратке студије.

Драгиња Симић-Лазар

ОСНОВНА БИБЛИОГРАФИЈА

Амфилохије, Синаити и њихов значај у животу Србије XIV и XV века, Манастир Раваница, Београд 1981, 101–134.

Е. Бакалова, *La société et l'art en Bulgarie au XIVe siècle*, Actes du XIVe Congrès international des études byzantines, II, Букурешт 1971, 33–46.

В. В. Бичков, Византијска естетика, Београд 1977.

Н. В. Лазарев, Андреј Рубљев и његова школа, Москва 1966.

Н. В. Лазарев, Феофан Грек и његова школа, Москва 1961.

Н. В. Лазарев, Историја византијске живописи, Москва, 1986 (2).

J. Meyendorff, *Introduction à l'étude de Grégoire Palamas*, Париз 1959.

J. Meyendorff, *Society and Culture in the Fourteenth Century. Religious Problems*, Actes du XIVe Congrès..., I, III-124.

Д. Симић-Лазар, *Kalenić et la dernière période de la peinture byzantine*, Скопље-Париз 1995.

Д. Симић-Лазар, *Observations sur le rapport entre les décors de Kalenić, de Kahrié Djami et de Curtea de Arges*, Cahiers Archéologiques 34, 143–160.

Ср. Петковић, *The lives of Hermits in the Wall Paintings of the Katholikon of the Monastery at Jošanica, Byzantine East, Latin West. Art-historical studies in honor of Kurt Weitzmann*, Princeton 1995.

L'Ari de Thessalonique et des pays bakaniques et les courants spirituels au XIVe siècle, Colloque serbo-grec, Београд 1985. Бројни радови, посебно B.J. Ђурић, *Les miniatures du manuscrit Parisinus Graecus 1242 et l'hésichasme*, 89-94; A.-E. Tahiaos, *Hesychasm as a creative force in the fields of art and literature*, 117-123; I. Tarnanidis, *Les relations serbes avec le centre hésichaste du Mont-Sanai au XIVe siècle*, 137-141.

Научни склоп у Крушевцу. О кнезу Лазару, Београд 1975, Бројни радови, посебно А.-Е. Тахиос, Исихазам у доба кнеза Лазара, 93–103.

УЛОГА СВЕТОВЊАКА (МИРЈАНА), СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА УЛОГУ ЖЕНЕ, У МИСИЈИ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

Oва тема је, одувек, била актуелна у Православној цркви, а поготово је актуелна данас, кад живимо у времену које тражи да одговоримо на изазове које упућује.

Господ Исус Христос је основао Цркву Своју, коју сачињавају сви, и мирјани и свештеници. Он Сам је, поред дванаесторице Својих најближих сарадника – апостола, изабрао и седамдесеторицу Својих ученика и послao их у свет да проповедају Његову науку. Говорећи о овом проблему, некадашњи професор Богословског факултета, др Чедомир Драшковић, каже: „Сви чланови хришћанског народа (лаос), а не само поглавари, позвани су да служе Цркви (лаички апостолат) вршећи своје харизме, да живе на Чокоту као лозе пуне плодова љубави, чистим животом у Духу, да активно судељују у бого-поштовању. Тако се помоћу личног послanja апостола цела Црква, у својој мисионарској улози, надовезује на посланање Сина Божјег ... Народ Божји је позван да сарађује са Исусом, да проповеда јеванђеље, да чини знакове који показују да је царство присутно.“¹

Уз Господа Исуса Христа, велику улогу и значај у спасењу рода људског има Пресвега Богородица, која се удостојила да роди Спаситеља света. Као што се, по речима професора Јона Брије, може говорити о типолошком упоређењу Адама и Христа, тако се може говорити и о упоређењу Еве и Богородице. По речима светог Иринеја Лионског, док је с једне стране Ева „била непослушна, и тиме постала узрок смрти како за себе тако и за читаво човечанство“, дотле је, с друге стране, Дјева Марија „као послушна постала узрок спасења

за себе и за читаво човечанство“.² У Богородичном III (трћег гласа) Пресвета Богородица се назива „посредницом нашег спасења“. Она је, као што се каже у молитви која се чита на повечерју, родивши Сина, „Бога Слова са људима сјединила, и одбачену природу рода нашег са небеским саставила“. Због свега тога се Пресвета Богородица и назива „часнијом од херувима и славнијом од серафима“.

Свето писмо нам сведочи и потврђује да су жене од почетка биле укључене у службу у Цркви. Тако је Господа Исуса Христа послуживала ташта апостола Петра (МК 1, 31), а за време проповеди су Га пратиле жене мираносице Марија Магдалина, Марија мати Јакова млађег, Јована жена Хузе домауправитеља (пристава) Иродовог, Саломија, Сузана и друге (Мт 27, 55; Мк 15,40 – 41; Лк 8,2 – 3). Приликом Христовог Распећа на Голготи, код крста су, уз Богородицу, биле и стајале Марија Клеопова и Марија Магдалина (Мт 27, 61; Мк 15, 40; Лк 23, 49; Јн 19,25). Жене мираносице су се прве удостојиле да чују радосну вест о Христовом Вајкарсју (Мт 28,1 и 7; Мк 16,1 и 6; Лк 24,1 и 6; Јн 20,1).

Због свега овога, не треба да чуди што су мирјани, а посебно жене, имали веома значајну улогу у старој Цркви, на пословима који су им били поверили. Апостол Павле у својим Пастирским посланицама говори о женама које су имале стално одређено служење и, као такве, заузимале одређени положај у Цркви, односно биле црквено-служитељице (Рим 16,1; I Тим 3,11, Тит 2,3). Стара Црква је знала за свештенице (презвитиде) и ћаконисе. По неким тумачењима свештенице (презвитиде) су биле на челу

ћакониса, а по другим, међу њима је постојала битна разлика.³ Свештенице (презвитиде) су рано ишчезле, односно рано се угасила њихова институција, јер их је укинуо Лаодикијски сабор, својим 11. каноном. Институција ћакониса се одржала и даље. Оне су некада чак имале и посебне одежде: мафориј и орап.⁴ Што се тиче одређених година које су се прописивале за ћаконисе, треба рећи да је апостол Павле одређивао доба од 60 (шездесет) година (I Тим 5,9), а Четврти Васељенски сабор је ту границу померио на 40 (четрдесет) година.

Ћаконисе су некада имале задатак да епископу најављују и представљају оне жене које су долазиле, затим да се брину о удовицама и сиромашним, да одржавају чистоћу у храму, а нарочито у олтару. У олтар су некада могле ући само оне жене које су спремале просфоре и вино за литургију. Ђаконисе су, такође, помогале приликом крштавања жена, пазиле су на поредак у храму, на црквене удове и девојке и друго. Развојем монаштва чин ћакониса постепено се слио са монахињама, које су постала старешине манастира – игуманије. Шести Васељенски сабор је својим 48. каноном одређивао да, ако је ожењен човек био биран за епископа, морао се раставити са женом, која је одлазила у манастир и, ако се показала достојном, постала је ћакониса. Као што смо већ рекли, ћаконисе су се много дуже одржале од свештеница (презвитида), све до 12. века.

Историја Хришћанске цркве нам пружа много података, односно говори о многим женама мученицама, исповедницама, преподобним мајкама и светитељкама, које свима сијају као светли пример. То су, рецимо, св. Фива, св. Текла, св.

Нона (Нина), просветитељка Грузије, св. Олимпијада и друге. У нашем народу је у великом поштовању св. Петка (Параскева). Дивни примери хришћанских жена и мајки дати су у нашим народним песмама, где се, између осталих, помињу кнегиња Милица, мајка Јевросима, Косовка Девојка и друге.

Каква данас треба да буде улога жене у мисији Цркве? Свакако онаква, какви су били примери које смо навели. Говорећи о овом проблему, професор Чедомир Драшковић каже: „У сарадњи на изградњивању царства Божјег на земљи сваки световњак је подобан да плански проводи апостолат молитве, апостолат породичног живота и личног примера, апостолат духовног разговора, апостолат јавног мнења. Апостолат је у послуживању при служби Божјој, у близи за пристојан ред, за достојан облик божанске службе помоћу лепог певања, у близи за чистоту и укращавање храма. Апостолат је и у помагању својих пастира, свештеника у свим оним службама за које се не тражи посвећење... Апостолат може да буде и у ширењу добре књиге, часописа, листа; у утицању на јавни живот уопште.“⁶

У сваком друштву породица је, ако се тако може рећи, основни теемљ. Она је, по речима апостола Павла, „мала црква“. У њој незаменљиву улогу игра жена – мајка, која највише утиче на формирање и хришћанско васпијање деце. Мајка је она особа која ће дете одмалена научити да се правилно прекрсти и моли. Овом приликом може се направити и једно поређење: кад се мајка топло моли Богу за своју децу и за своје ближње, она онда подсећа на свештеника, који се у храму моли за своје вернике.

И данас, при многим храмовима, постоје друштва побожних жена које, као некада ђаконице, воде рачуна о реду и чистоћи у храму, спремају просфоре за литургију посебују старе и болесне, а негде шију

одежде и мантије. Многе од њих певају у црквеним хоровима, држе часове веронауке и врло су активне у разним доброврним акцијама.

У свакој парохији веома важну улогу имају свештеник и његова супруга – попадија. Свештеник и његова породица су „светило“ парохије. Они треба у свему да дају позитиван пример верницима: у животу по запиовестима Божјим, у љубави према свима, у милосрђу, помагању ближњима, ревности и труду за храм и око њега, васпитању деце.

Као што је свима познато, живимо у врло тешком и немирном времену. Наш народ има изреку која каже да „свако време носи своје бреме“. Наша Црква је свесна изазова времена у коме живимо. У нашој Отаџбини се ипак, и поред свих невоља и недаћа које су је снашле, у неколико последњих година осећа духовно буђење. Људи су постали свесни да се не живи „само о хлебу“, да се не могу задовољити само пролазним овоземаљским добрима. Осећају духовну празнину, душа им је гладна и жедна, па због тога желе да попуне ту празнину, траже духовну храну и пиће. У тим својим тражењима многи од њих лутају, јер не знају коме треба да се обрате. То није чудно, јер смо живели у времену у коме се глас Цркве скоро није могао чути, или се, пак, могао чути дозирено, на кашчицу, колико су дозвољавали они који су то одређивали. Све то данас итекако користе секташи разних профиле, којих је све више. Они, као птице грабљивице, нападају и лове душе тих духовно устрепталах људи. Поставља се питање шта треба чинити, како прићи тим људима жељним Истине. Свакако, треба мисионарите и радити много више него до сада. То морају имати на уму и свештеници и мирјани, па самим тим и жене.

Због тога морамо сви да радимо на „њиви Господњој“, јер сви заједно представљамо извор из кога се напајају душе

верних. Зато морамо појачати жубор са извора „воде живе“. Не дозволимо да тај извор слаби, већ будимо марљиви и ревносни, јер ако из те наше марљивости и ревности буду текле „ријеке воде живе“, јеванђелска мисао ће цветати у нашем народу, и из његове душе ће потећи „ријеке воде живе“. Наш народ се, кроз своју историју, напајао „водом животом“ са царских двери и амвона. Одатле је та „живи вода“, односно јеванђелска наука, улазила у његову душу и одржала га кроз векове. Тако се, практично, испуњавало оно што је Спаситељ говорио у последњи велики дан Празника: „Који у мене вјерије, као што Писмо рече, из утробе његове потећи ће ријеке воде живе“ (Јн 7:38). Зато се „научимо да хришћански живимо и тиме испунимо први услов да би постали савремени апостоли Христови, који би несебично радили на остварењу Царства Божјег на земљи“.⁶

Пре неколико година при нашем Богословском факултету у Београду, основан је Богословски институт, виша богословска школа. На њему се школују младићи и девојке, који се спремају да постану мисионари и вероучитељи. И они и професори се труде колико могу, да се што боље науче и припреме за оно што треба да раде. На жалост, као што је познато, у Србији још нема веронауке у школама. Као да се надлежни плаше да ће се деца на часовима веронауке научити нечemu лошем. Тврдимо да сигурно неће! Научиће се да буду добри и корисни чланови своје Цркве и свога друштва, да воле и поштују своје ближње, да добро чине и зло избегавају. Онда ће нам црне хронике у средствима јавног информисања бити много, много реће. Друштво ће бити здравије, боље и напредније у сваком погледу.

Но, ако веронауке још нема у нашим школама, то не значи да треба да клонемо и да ништа не радимо. Одржавајмо при нашим храмовима часове веронауке, поучавајмо децу и

одрасле у духу Христове науке. Ту ће улога наших студенткиња, будућих вероучитеља и по-пација, бити веома важна. Тиме ће се и оне, заједно са другим благочестивим и побожним женама, показати достојним наследницама и следбеницама ликова великих жена кроз историју Хришћанске цркве.

Протођакон
др Драган Протић

Напомене:

1. Чедомир Драшковић, Теологија апостолата верника, Православље, 1. јул 1972, број 125, 1-2.
2. Свети Иринеј Лионски, Против јереси III, 22, 4, цит.по: Јон Брија, појите у миру I - II (Православни поглед на мисионарство, превео Р. Ракић, издање Светог архијерејског синода СПЦ), Београд 1989, 115.
3. Лазар Мирковић, Православна литургија I, Београд 1965, 74.

4. Србије Троицки, Жена у служби цркви, Весник српске цркве, јануар 1928, 375.

5. Чедомир Драшковић, О апостолату световњака, Гласник СПЦ, мај 1964, број 5, 190.

6. Чедомир Драшковић, О савременом хришћанском апостолату, Гласник СПЦ, јануар 1968, број 1, 16.

СЛУЖЕЊА, ПОСЕТЕ И ПРИЈЕМИ ЕПИСКОПА ШУМАДИЈСКОГ САВЕ ОД 1. ЈАНУАРА ДО 27. АПРИЛА 1998. ГОДИНЕ

Његово Преосвештенство епископ шумадијски Господин Др Сава извелео је:

У Недељу светих отаца служио литургију у Саборној цркви у Крагујевцу;

На Бадњи дан служио бденије у Саборној цркви у Крагујевцу; Први дан Божића служио литургију у Саборној цркви у Крагујевцу; Други дан Божића служио литургију у Старој цркви у Крагујевцу; Трећи дан Божића служио литургију у храму Светога Саве у Крагујевцу;

11. јануара присуствовао литургији у храму Светога кнеза Лазара у Крагујевцу; примио принцензу Јелисавету Кађаћорђевић;

На Крстовдан служио литургију у Саборној цркви у Крагујевцу; служио бденије у Саборној цркви у Крагујевцу;

На Богојављење служио литургију у Саборној цркви у Крагујевцу; На Светог Јована служио литургију у манастиру Дивостино;

26. јануара служио бденије у Саборној цркви у Крагујевцу; На Светог Саву служио литургију у Саборној цркви у Крагујевцу; пререзао славски колач у Првој крагујевачкој гимназији; државао предавање на Богословском факултету;

1. фебруара служио литургију у Саборној цркви у Крагујевцу заједно са њиховим преосвештенствима епископом бачким господином Др Иринејем и браничевским господином Др Игњатијем;

Од 2. до 3. фебруара учествовао у раду Комисије за реформу црквеног школства СПЦ у манастиру Сисојевцу;

13. фебруара посетио румунског амбасадора у Београду, заједно са преосвештеним епископом браничевским г. Др Игњатијем;

14. фебруара служио на Варошком гробљу у Крагујевцу помен енглеским лекаркама преминулим од тифуса у Крагујевцу за време Првог светског рата; примио председника Скупштине општине Аранђеловац; посетио манастире Драчу и Дивостин; служио бденије у Саборној цркви у Крагујевцу;

На Сретење служио литургију у Саборној цркви у Крагујевцу;

16. фебруара посетио у Новом Саду преосвештених епископа бачког г. Др Иринеја; присуствовао свечаностима у Матици српској у Новом Саду;

19. фебруара посетио Галерију Матице српске у Новом Саду; присуствовао промоцији књиге др Миланке Ерски, проф Универзитета у Београду;

На Месопуне задушнице служио парастос у Саборној цркви у Крагујевцу;

22. фебруара осветио темељ новог храма Св. ап. Марка у Вучићу; Од 23. до 24. фебруара учествовао у раду Комисије за реформу црквеног школства СПЦ у манастиру Сисојевцу;

26. фебруара присуствовао братском састанку свештенства Шумадијске епархије у Сопоту;

27. фебруара посетио храм у Лазаревцу;

28. фебруара служио у манастиру Дивостино заједно са преосвештеним епископом жичким г. Стефаном годишњи парастос проф. Др Љубомиру Дурковићу; присуствовао академији на Богословском факултету посвећеној митрополиту српском Михајлу

поводом 100-годишњице његовог упокојења;

1. марта служио литургију у храму Светога Саве у Крагујевцу и осветио нове крстове; посетио Богословију у Грошици и ручао са професорима и ученицима; проповедао на опроштајном вечеरњу у Саборној цркви у Крагујевцу;

4. марта служио прву пређеосвештеној литургију у Саборној цркви у Крагујевцу;

13. марта служио пређеосвештеној литургију у манастиру Благовештењу;

14. марта служио литургију у Саборној цркви у Крагујевцу и рукоположио Веселина Селенића у чин ћакона;

15. марта служио литургију у Саборној цркви у Крагујевцу и рукоположио ћакона Веселина Селенића у чин презвитера; служио у Саборној цркви парастос митрополиту Михаилу; крстio у Старој цркви у Крагујевцу Растка Крстића;

18. марта присуствовао пређеосвештеној литургији у Новој јагодинској цркви;

19. марта замонашио по чину одјејанија рјаси и камилавки искушеника Драгана у манастиру Јошаници;

20. марта присуствовао пређеосвештеној литургији у Рачи;

22. марта служио у манастиру Никољу на Руднику и рукоположио монаха Максима у чин јерођакона;

29. служио литургију у манастиру Денковцу, замонашио архимандрита Петра, стаершину манастира, по чину велике схиме и рукоположио јерођакона Максима у чин јеромонаха;

1. априла присуствовао првом великопосном бденију у Саборној цркви у Крагујевцу;

3. априла служио пређеосвештеној литургију у Жабарима; учествовао на опелу Будимира Пљакића у Каменици; уческовао на другом великопосном бденију у Саборној цркви у Крагујевцу;

5. априла служио литургију у манастиру Тресијама, са поменом епископу бачком Иринеју (Ћирићу); учествовао на промоцији књиге „Српски јерарси“ у Суботици заједно са Његовим Преосвештенством епископом бачким господином Др Иринејем;

6. априла служио бденије у манастиру Благовештење;

7. априла служио литургију у манастиру Благовештење;

8. априла служио пређеосвештеној литургију у манастиру Ралетинцу; проповедао на пређеосвештеној литургији у Баточини;

9. априла присуствовао свечаностима на Правном факултету у Крагујевцу;

10. априла после академије посвећене митрополиту Михаилу предао, у Епархијском центру у Крагујевцу, орден Светога Саве првог реда академику Владимиру Стојанчевићу, који је своју целокупну библиотеку поклонио Епархији шумадијској;

11. априла учествовао на Врбици у Саборној цркви у Крагујевцу;

12. априла служио литургију у Старој цркви у Крагујевцу; посетио Кусадак у циљу одређивања места за нови храм Светог Саве и Светог Симеона;

13. априла служио пређеосвештеној литургију у Светоуспенској цркви у Крагујевцу;

14. априла присуствовао прећеосвећеној литургији на Опленцу;
15. априла служио прећеосвећену литургију у Саборној цркви у Крагујевцу;

16. априла служио литургију у Саборној цркви у Крагујевцу;
служио бденије у Саборној цркви у Крагујевцу;

17. априла служио вечерње у Саборној цркви у Крагујевцу;
Служио јутрење Велике суботе – статије – у Саборној цркви у Крагујевцу (у 21 час); служио јутрење Велике суботе у храму Светог Саве у Крагујевцу (у 23 часа);

18. априла служио литургију у манастиру Грнчарици; посетио храм Силаска Светог Духа у Крагујевцу;

На први дан Вајкса служио ваканско јутрење у Саборном храму у Крагујевцу; служио литургију у Саборном храму у Крагујевцу;
служио пасхално вечерње у Новој цркви у Јагодини;

На други дан Вајкса служио литургију у храму Светог великомученика Пантелејмона у Крагујевцу;

На трећи дан Вајкса служио литургију у храму Светог Саве у Крагујевцу;

22. априла посетио храм Светог пророка Илије у Брезану;

24. априла служио литургију у манастиру Светог апостола Луке у Бошњанима; осветио крстове за нови храм Светог великомученика Георгија у Мијатовцу;

26. априла служио литургију у храму Вајксења Христова на Бозману – Крагујевац; венчао у Саборној цркви у Крагујевцу Александра и Драгицу Маџаревић; осветио темељ новог храма Богородице Тројеручице у Крагујевцу;

27. априла служио литургију у манастиру Светог Јова у Прекопечи; посетио манастир Јошаницу.

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Његово Преосвештенство епископ шумадијски Г. Др Сава, благоизволео је у периоду од 31. августа 1997. године до 30. марта 1998. године:

ТРОНОСАТИ

Храм преподобног Симона Монаха у манастиру Прерадовцу 7.10.1997.

Храм Св. оца Николаја у манастиру Својнову 14.10.1997.

ОСВЕТИТИ

Нови храм Сабора Српских светитеља у Доброводици 7. септембра 1997.

Темељ новога Дома Светога Јована Крститеља у Крагујевцу 7. септембра 1997.

Крстове за нови храм Силаска Светога Духа у Катуну 11. септембра 1997.

Обновљених храм Св. великомученице Недеље и нову црквену салу у Десимировцу 14. септембра 1997

Земљиште за нови храм Преподобне Матере Параскеве у Крагујевцу 18. септембра 1997

Нову болничку капелу Св. бесребреника Козме и Дамјана у Крагујевцу

Нови храм Рођења Пресвете Богородице у Ђурђеву 21. септембра 1997

Нове парохијске домове у Рачи Крагујевачкој 28. септембра 1997

Темељ новог парохијског дома у Шопићу 19. октобра 1997.

Темељ новог храма Преподобне матере Параскеве у Сmederevskoj Паланци 30.10.1997.

Темељ новог храма Св. Никодима архиепискога српског у Америћу 17.11.1997.

Нови парохијски дом у Грчцу 25.11.1997.

Темељ новог храма Св.апостола Марка у Вучићу 22. фебруара 1998.

РУКОПОЛОЖИТИ

Владимира Руменића, дипл. теолога, у чин ѡакона 9. новембра 1997. у Саборном Светоуспенском храму у Крагујевцу и поставити га за парохијског ѡакона истога храма, Арх. нам. крагујевачко (Е.бр.1143/97)

Драгана Икића, апсолвента теологије, у чин ѡакона 14. децембра 1997. у храму Успенија Пресвете Богородице у Младеновцу и поставити га за парохијског ѡакона при храму Преображења Господњег у Сmederevskoj Паланци, Арх.нам. јасеничко (Е. бр.1233/97)

Ђакона Ивана Јовановића парохијског ѡакона при храму Св. ап. Петра и Павла у Јагодини, Арх.нам. беличко, 25. јануара 1998. у Саборном Светоуспенском храму у Крагујевцу у чин презвитера (Е. бр. 40/98)

Мирослава Живановића, свршеног благослове, у чи ѡакона 7. марта 1998. у храму Светог оца Николаја манастиру Грнчарици, а у чин презвитера 8. марта 1998. у Саборном Светоуспенском храму у Крагујевцу (Рукоположења извршио Његово Пресветенство Епископ славонски Господин Лукијан) (Е. бр. 140/98)

Веселина Селенића, свршеног богослове, у чин ѡакона 14. марта 1998. у Саборном Светоуспенском храму у Крагујевцу, а у чин презвитера 15. марта 1998. у истом храму (Е. бр. 168/98)

Монаха Максима (Петровића), сабрата ман. Св.Петке у Сибница, у чин ѡакона 22. марта 1998. у манастиру Никольј, а у чин јеромонаха 29. марта 1998. у храму Успенија Пресвете Богородице у манастиру Денковцу (Е. бр. 245/98)

ОСНОВАТИ

Српску православну црквену општину доброводичку у Доброводици, Арх. нам. крагујевачко (Е. бр. 43/98)

ВАСПОСТАВИТИ

Манастир Пиносаву, Арх. нам. јасеничко (Е. бр. 60/98)

ОДЛИКОВАТИ

Достојанством протонамесника

Јереја Мирка Тешића, прив. пароха јунковачког, Арх. нам. колубарско-посавско (Е. бр. 885/97)

Јереја Радосава Петровића, прив. пароха другог баточинског, Арх. нам. крагујевачко (Е. бр. 886/97)

Јереја Ђорђа Ковачевића, прив. пароха грчачког, Арх. нам. јасеничког (Е. бр. 1193/97)

Чином протојереја

Протонамесника Петра Манића, привр. пароха десимировачког, Арх. нам. крагујевачко (Е. бр. 930/97)

Протонамесника Милорада Лазића, привр. пароха Ђурђевачког, Арх. нам. орашачко (Е. бр. 997/97)

Протонамесника Милана Бабића, привр. пароха другог аранђеловачког, Арх. нам. орашачко (Е. бр. 1194/97)

Правом ношења напрсног крста

Протојереја Радосава Мијатовића, Арх. нам. левачко (Е. бр. 978/97)

ЗАМОНАШТИ

Чином одјејања рјаси и камилавки

Драгана Петровића, искушеника Ман. Св. Петке у Сибници, 19. марта 1998. у капели Сабора Српских Светитеља у ман. Јошаници, давши му монашко име Максим (Е. бр. 197/98)

Чином велике схиме

Архимандрита Петра (Станојевића), старешину ман. Денковац, 29. марта 1998. у храму успенија Пресвете Богородице у ман. Денковцу (Е. бр. 247/98)

ПРЕМЕСТИТИ ПО МОЛБИ

Јереја Бобана Петровића, прив. пароха доњокомаричког, Арх. нам. крагујевачко, за прив. пароха шумаричког, Арх. нам. крагујевачко (Е.бр. 1081/97)

Јереја Радована Аћимовића, прив. пароха страгарског, Арх. нам. орашачко, за прив. пароха мајурског, Арх. нам. беличко (Е. бр. 143/98)

ПОСТАВИТИ

Протосинђела Кипријана (Топаловића), за настојатеља манастира Јошанице (Е. бр. 1017/97)

Јереја Душана Надрљанског, за прив. пароха трешњевачког, Арх. нам. орашачко (Е.бр. 1148/97)

Јереја Николу Симовића, прив. пароха четвртог аранђеловачког, Арх. нам. орашачко, за духовника Богословије у Крагујевцу–Грошици (Е. бр. 1183/97)

Ђакона Владимира Руменића, парохијског ђакона при Саборном Светоуспенском храму у Крагујевцу, Арх. нам. крагујевачко, за чиновника приправника при ЕУО Епархије шумадијске (Е. бр. 1211/97)

Протонамесника Витомира Никодијевића, умировљеног пароха, за администратора парохије рабровачке, Арх. нам. младеновачко (Е. бр. 1213/97)

Јереја Ивана Јовановића, за прив. пароха 2. парохије јагодинске, Арх. нам. беличко (Е. бр. 41/98)

Ђакона Јовицу Јовановића, за парохијског ђакона при храму Св. ап. Петра и Павла у Јагодини, Арх. нам. беличко (Е. бр. 56/98)

Архимандрита Јована (Маричића), настојатеља ман. Тресије, за прив. настојатеља ман. Пиносаве у Кусадку (Е. бр. 63/98)

Ђакона Владимира Руменића, за дописника „Православља“ (Е. бр. 88/98)

Јереја Мирослава Живановића, за прив. пароха страгарског, Арх. нам. орашачко (Е. бр. 144/98)

ПРИЧИСЛИТИ

Прву и другу парохију при храму Св. великомученика Пантелејмона у Станову–Крагујевцу Српској православној цркви општини крагујевачкој (Е. бр. 41/97)

Монахињу Серафиму (Петровић), сестринству манастира Св. Лука у Бошњанима (Е. бр. 1120/97)

Јереја Александра Бороту, суплента Богословије у Крагујевцу (Грошица), братству Саборног Светоуспенског храма у Крагујевцу, Арх. нам. крагујевачко (Е. бр. 1121/97)

ПОВЕРИТИ У ОПСЛУЖИВАЊЕ

Протојереју Драгољубу Јовановићу, умировљеном пароху, 2. парохију јагодинску, Арх. нам. беличко (Е. бр. 14/98)

РАЗРЕШИТИ

Монахињу Минодору, дужности намеснице ман. Јошанице (Е. бр. 1016/97)

Протојереја Драгољуба Јовановића, прив. пароха друге јагодинске парохије, Арх. нам. беличко, дужности активног пароха (Е. бр. 1174/97)

Јереја Милорада Живковића, прив. пароха белосавачког, Арх. нам. младеновачко, дужности даљег опслуживања парохије рабровачке, Арх. нам. младеновачко (Е. бр. 1212/97)

Протојереја Драгољуба Јовановића, прив. пароха 2. парохије јагодинске, Арх. нам. беличко, даље дужности активног пароха (Е. бр. 13/98)

Протојереја Слободана Милановића, прив. пароха мајурског, Арх. нам. беличко, даљег опслуживања ове парохије (Е. бр. 142/98)

ПРИМИТИ У СВЕЗУ КЛИРА

Монахињу Серафиму (Петровић), из Епархије жичке (Е. бр. 1093/97)

Владимира Руменића, дипл. теолога из Краљева, из Епархије западноамеричке (Е. бр. 1116/97)

Јереја Душана Надрљанског, из Епархије тимочке (Е. бр. 1147/97)

Јереја Илију Јокића, из Епархије славонске (Е. бр. 1151/97)

Јереја Велибора Јовановића, из Епархије бихаћко-петровачке (Е. бр. 1152/97)

ЗАВРШИЛИ БОГОСЛОВИЈУ

1997. године

Иван Ненадовић из Ковачевца

Слободан Сенић из Сmederevske Паланке

Милан Кеџић из Сmederevske Паланке

Иван Јовановић из Бошњана

Далибор Новаковић из Сmederevske Паланке

Милан Милановић из Крагујевца

Александар Новаковић из Аранђеловца

Милан Петровић из Крагујевца

Милован Соколовић из Бошњана

Миломир Васиљевић из Трнаве

ЗАВРШИЛИ БОГОСЛОВСКИ ФАКУЛТЕТ

1997. године

Небојша Ракић из Јагодине

Дејан Обрадовић из Крагујевца

ДАТИ БЛАГОСЛОВ ЗА УПИС

НА БОГОСЛОВСКИ ФАКУЛТЕТ

Богослову Горану Лукићу (Е. бр. 826/97)

Драгани Буњевац из Јагодине (Е. бр. 831/97)

Ивану Вулић из Тополе (Е. бр. 834/97)

Весни Мијић из Крагујевца (Е. бр. 913/97)

Мирјани Пантић из Велике Крсне (Е. бр. 915/97)

Јовици Јовановићу, ђакону при храму Светог Архангела Михаила у Јагодини, Арх. нам. беличко (Е. бр. 1001/97)

ДАТИ БЛАГОСЛОВ ЗА УПИС

НА БОГОСЛОВСКИ ИНСТИТУТ

Инг. Милану Павловићу из Крагујевца (Е. бр. 835/97)

Дипл. економисти Милану Стојановићу из Крагујевца (Е. бр. 836/97)

УПОКОЈИЛИ СЕ У ГОСПОДУ

1997. године

Монахиња Синклитикија, сестра ман. Каленића

Монах Мардарије, сабрат ман. Јошанице

Каленић

Година XX

3/1998

Издавач – Српска православна епархија шумадијска

Излази шест пута годишње

Уређује Одбор

Главни и одговорни уредник Драгослав Степковић

Уредништво и администрација

„Каленић“, 34000 Крагујевац, Крагујевачког октобра 67

Телефон 034/ 332-642

Штампа – EXCELSIOR, Београд, Зарија Вујашевића 55

Тираж – 3600 примерака

